

Q. F. F. Q. S.
DISSERTATIONE ACADEMICA

EXCELLENS
ORATOR
BREVITER DELINEATUS.

QVEM,
CONSENSU AMPLISS. SENATUS
PHILOS. IN REGIA ACAD.

ABOENSI,
SUB PRÆSIDIO

CLARISSIMI VIRI,

Mag. LAURENTII
ALSTRIN,

ELOQVII ROMAN. PROFESS. ORD.
PRO OBTINENDIS HONORIBUS PHILOS.

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI MODASTE
SUBMITTIT

HENRICUS HELSINGIUS c. fil.
WIBURGENSIS.

IN AUDITORIO MAXIMO,

D. XXI MAJI. A. MDCCXXVI.

ABOÆ, Impr. REG. A. typ. E. FLODSTRÖM.

VIR O

NOBILISSIMO atq; AMPLISSIMO,

DN. HENRICO
BRENNER,

ASSESSORI atqve BIBLIOTHECA-
RIO REGIO longe CELEBERRIMO,
PATRONO BENIGNISSIMO,

Qvovis observantia cultu pro-
seqvendo.

NOBILISSIME D:NE ASSESSOR,
BIBLIOTHECARIE REGIE
AMPLISSIME.

EXCELLENS qvidem hic ORATOR
in conspectum Tuum, Vir, sci-
entia non minus rerum multiplici
insignis, ac dignitate munieris
conspicue, prodit; vetum id, optimo
qvodam

qvodam iure suo, ægre quæ ferre video-
tur, qvod elegantissimæ formæ sua pi-
etatem consecrurus fit nos satis scitum
arq; præstantem. Nam, si oculi in ipsam
hanc tabulam conjiciantur, facile patet,
quam infelici penicillo in eo delineando
usus fuerim; adeo ut, ob aliquam for-
tafis temeritatem meam in suscipienda hac
opera, magnoq; & arduo munere, fal-
sum illud dictum, haud inepie ad me
accommmodari posse videatur, quo Prin-
ceps ille Pictorum Apelles, nimiam Alex-
andri Magni, in officina sua sapientule
de picturis multæ, non sat scire differentis,
curiositatem & inscitiam notasse fertur:
Ne futor ultra crepidam: rideri
possis à pueris, qui colores terunt.
Aulus vero hic meus, qui aliquo juxta
modo innocens est, excusationem vel co-
saltam

faltero nomine sibi pollicetur, quod nullum intermisericordium studium, quantulum, eunq; illud fuerit, ut cum eorum intuerer exemplia, qui ante Oratorem hunc perfectius vel delinearunt, vel expresse- runt, cum colligerem, colligeremq; ejusmodi colores, qui nativo ejusdem vulnui adumbrando, inservire mihi potissimum videbantur; eram si propter ingenii facultatem, quam exiguum misi Natura concessit, in summa præfertim hac temporis angustia, negotio huic az- duo, ab omni parte rite expediendo, ne quaq; sufficerim. TUA igitur be- nevolentia, per multam & magnam Carissimi Parentis mei consuetudinem tecum atque familiaritatem, mihi etiam peripe&a, facit, ut non plane animum despondes; quin potius certo esse
SIG

sim, me in TE habiturum non tam rigo-
dam Dissertatione hujus, quod ad i-
psum tractandi modum vilis atq; jejune,
cenforem, quam potius EXCELLENTIS
ORATORIS, quem ipsa ejus frons con-
spiciendum exhibet, & stimatorem & qvissi-
mum. Qua summisima spe cum tenerer,
consulatum in primis duxi, opellat huic,
proprio nitore destituta, TUO maxi-
me, tam nobili, tamque docto No-
mine, graciā atque decus conciliare:
quod meum consilium, ut & qvi boniqt;
consulas, paucissimis hisce TE quam hu-
millime oro atque obtestor. De cetero,
DEum Ter Optimum Maxi-
mum, & animo, & voce precor, dis-
gnetur TE, NOBILISSIME DOMINE
ASSESSOR, BIBLIOTHECARIE RE-
GIE AMPLISSIONE, cum in Patriæ tum

Rei-

Reipublicæ Literariæ, & emolumen-
tum, & decus divitissime præstare su-
perstitem. Ita prolixiori animo, quam
verbis, vover

NOBILISSIMI Dni ASSESSORIS,
BIBLIOTHECARII REGII
AMPLISSIMI,

Humilissimus cultor
Henr. Helsingius.

Ehreborne och Högwallärde

CANDIDATEN,

HENRIC HELSINGIUS,

Höste Castalidum Wän / af Dyrk /
af Wett och af Idrott /
Som siefwer Apollo har walt / at
bliswa sitt Alster och fågnad;
Wijfar nu märckligit prof af flit och
af Konsten at tahla /
Thes Enye Ehr Maserna Crantz / sin
Wän til Heder och Udijs.

Fågnar således
PET. EFGEWIG

M. D. et P. P.

କାନ୍ତିଲୋକାନ୍ତିରେ ? ଶୁଣି ମୁଁ ଦେଖ
କାନ୍ତିଲୋକାନ୍ତିରେ ? ଶୁଣି ମୁଁ ଦେଖ
କାନ୍ତିଲୋକାନ୍ତିରେ ? ଶୁଣି ମୁଁ ଦେଖ
କାନ୍ତିଲୋକାନ୍ତିରେ ? ଶୁଣି ମୁଁ ଦେଖ

Caput I:^m

§. I.

vemadmodum

Oro, cui sine dubio originem deber ORATORIS vocabulum, proprie est ore profeto, uti etiam antiquitus dicere significavit; indeqve derivata ORATIO, qvazvis est ore missa, & per dictiones formata pronunciatio (*): ita ORATORIS nomen. Quid tandem?

A est,

⁴⁾ Conf. Voss. Erymolog. Ling. Lat. ac
de Nat. & Constit. Rhetor. cap. I.

est, inter alias significaciones, simplicissimam quoque hanc, auctore Festo, habet; quia eum denotat, qui dicitur aliquid eloquitur. Hinc igitur, EXCELLENS ORATOR, heic nobis ille est: qui, de omni questione, composite, ornata, copiose, & ad persuadendum apte dicere possit (o). Hujus ipsius EXCELLENTIS ORATORIS formam & imaginem ante oculos posuiri, id. in primis pro certo arcu vero ponere nulli dubitamus: eum, qui hoc in studiorum genere principatum petere avet, somma naturae benevolentia praeditum esse debere; quae tene expli- cat ingentibus & egregiis, cum animi, tum corporis dotibus. Etenim, si in aliis artibus arcu disciplinis exercendis, Naturae rerum omni-

(o) Conf. de Orat. definit. Vipera. de Orat. Compon. cap. i. Vernul. de arte dic. cap. i. Graffus apud Ciceronem de orat. Lib. i.

monium Dux, necessaria est, atque
invita, ut dici solet, Minerva, &
ingenio refragante, felices exspe-
ctandi non sunt successus; multo
minus in hac amplissima profes-
sione, & in tanto, tamque immenso
studiorum campo, bene dicendi vi-
delicet facultate, aliquid preclara-
ri, praeter tamen naturam, ef-
fici posse, omnium consensu no-
bis concessum iri, faciles credimus.
Quod etiam Princeps Eloquentiae re-
stimonio suo firmissimo comprobatur,
quando afferit: Naturam primum
atque ingenium ad dicendum vim adfer-
re maximam (a).

§. II.

ET cum hoc inter primas ora-
toris officii partes positum
esse, tum Doctores eloquentiae
doceant, tum ipsa lana nobis ra-
tio dicitur; ut & lubito excogi-

A 2

ten-

(a) Lib. I. de Orat. p. m., 169.

centur, & acute, nec non subtiliter adhibeantur, qvæ, dicturus, ad finem suum legitimum obrinendum, nempe ad faciendam fidem, & in cuiusvis animo dignandam aliquam opinionem, accommodata atqve necessaria esse viderit: non possunt non animi atqve ingenii celeres qvidam motus reqiri, qvi ad excogitandum acutis, & ad explicandum, ornandumqve sint uberes, & ad memoriam firmi atqve diuturni (b); si qvidem hocce officium feliciter & ex voto ei peragendum sit. Eadem etiam ingenii felicitate Oratori opus est, ad rite obeundas reliquias officii sui partes.

§. III.

QUod ad Collocationem attinet, in ea summa opus esse prudens &

(b) Cic. de Orat. I, I, cit. loc.

dentia, nemo facile ibit inficias; nempe, ut, quæ felicis ingenii beneficio inventa sint, apte disponantur: quo nomine parens Eloquenter Hortensium & M. Antonium commendat (c). Nec minor ingenii vis ac promptitudo in Elocutione requiritur, quæ summam ubertatem & fæcunditatem ad poliendam, ornandam, & amplificandam orationem, suo quodam jure exigit. Ut cetera ratiocinamus, in quibus ingenio acri & subacto judicio hanc profitens facultatem eger. Non enim uno semper, eodemque modo dicendum est Oratori: verum, quia infinita quædam est Quæstionum & Causalium varietas; itaque, prouidusque dignitate, modo humiliter ingredietur ejus Oratio; modo in sublime quasi rapietur; modo medium tenebit viam. Quæ tria

(c) Melchior Jun, in Meth. El. p. 12.

tria dicendi genera tractare rite
 omnia, unusq; ilque poterit, q; vi
 vere Eloquentis h. e. Excellentiss
 Oratoris nomen cuiri velit; atq; ve
 illa absolvere tria, quæ in mune
 re & officio ejus sita sunt: docere
 nimurum seu probare, delectare,
 flectere seu movere. Atq; ve hac
 ita qvidem, ut, cum in causa
 tota, tum in qvavis ejus parte;
 cum in rebus & sententiis, tum
 verbis; cum in voce, tum vultu,
 o e, g; stuque corporis omni, id,
 qvod in oratione non minus, ac
 omni vita, tam est difficillimum,
 qvam maxime necessarium, rō
 mētōr observet. De qvibus omni
 bus, qvandoq; idem uberrime, jux
 ta ac eloquentissime, ipse Elo
 quentiae parens egit in Perfecto
 Oratore suo; itaq; nihil hujus
 modi amplius a nobis, hac in o
 pella post hac exspectabis.

§. IV:

Non vero existimandum est, bonitatem naturæ, ex sola ingenii felicitate & stimandam esse: nam exserit quoque vires suas in Actionis & Pronunciationis elegancia & jucunditate; comprehensamente in se linguae solutionem, vocis sonum, latera, vires, conformatiōnēm quandam & figuram totius oris & corporis (d). Quæ Actio seu Pronunciatio, cum corporis quasi quædam Eloquentia sit, & recte dicatur a Cicerone (e); dici vix potest, quantum intersit, quemadmodum ea utetur Orator. Sufficiat vel hoc asseverasse: quod, si aliquis summo atque excellentissimo præ omnibus ingenio atque arte valeat, lingua autem hæsitans, voce absconsus, vultu, moruque corporis vastus sic atque agrestis; in bo-

(d) Cic. de Or. I. i. p. m. 169.

(e) Pœf. Orat. p. m. 358.

norum is Oratorum numerum
venire nequaquam possit: videli-
cet, qvod haud raro contingat,
ut non apud solos eruditos, qui
iplam materiam & rem, sub tra-
tationis incudem vocatam, nec
non præterea ipsius orationis ele-
gantem compositionem, struc-
tamque obliervant, verba faciens
da sint Oratori; sed in conventu
hominum cuiusvis ordinis, con-
ditionis & ætatis, qui, ut de iis
potius judicant, quæ sensuum suo-
rum oblationi accommodata
sint; ita acutius atque acerius vi-
ria in dicente circa actionem,
quam recta in ipsa tractatione
(quam fastidiole!) vident (f). Un-
de non potest non hoc fieri: de-
formitatem agendi, in quo illa
offenditur, eadem, quæ maxime
in oratione laudanda sunt, obru-
ere quasi atque destruere. Et
hinc

(f) Cic. I. 2. de orat. p. m. 170.

hinc est, quod Demosthenes, interrogatus, quid in toto dicendi opere esset primum, secundum aut tertium; semper responderit: Pronunciationem (g.). Omnino igitur ita hoc in negotio se gerere Orator debet, ut dignitate actionis, admirabilis omnibus existere videatur. Namque enim, si Eloquens nulla sine hac (scil. actione); haec autem sine Eloquens tanta est; certe plurimum in dicendo potest (h).

CAP. II.

§. I.

Explorata sic breviter bona Excellentis Oratoris indole atq[ue] natura, sponte se nobis considerandam cognitio artis & praceptorum exhibet. In iisdem ve-

A 5

TO

(g) Perf. Or. p. m. 358. seq. (h) Id. cit. loc. que cons. hac de re ult. It. Jun. Ar. Dic. Praec. c. 24. Quint. l. 3. c. 3. atq[ue] lib. 10. c. 8.

ro tanta vis ad parandam dicendi facultatem posita est, ut sine eorundem exquisita cognitione, creditum sit Doctorum nonnullis, non maiores in hujus, & aliorum studiorum generibus, fieri profectus, quam si, aut nauta gubernaculo, aut eques fræno, aut faber norma & perpendiculo destituatur (1); quod etiam Cicero brevibus complectitur, cum magnum in natura, afferat, ad bene dicendum præsidium esse; artem tamen certiorem ducem conficitur (2). Nam, præterquam quod utilissima hæc præcepera, in legendis intelligendisque artificum orationibus plurimum adjuvent, eosque, qui natura ad Eloquentiam apti sunt, regant, ne extra metas evagentur; modum juxta prescribunt, quo ordine Inventio, quæ merito princeps ac funda-

A 5 men-

(1) Ed. Neuhof Gymn. El. p. 66.

(2) Cic. I. 4. de fin.

mentum totius negotii constitui-
tur, instituenda, & quæ tenenda
sunt, ut, & facilis illa, & erudi-
ta, & laudabilis fiat. In primis,
cum artificium circa Inventio-
nem versetur, tum in distinete
cognoscenda Quæstionum & Sta-
tuum doctrina, tum in argumen-
tis & probationibus, ex justis lo-
cis, justoque ordine & modo e-
ruendis, quæ statum muniant &
confirmant: omnia hec, licet
bonae indolis beneficio, aliquo
modo effici possint; artis tamen
& præceptorum ope limitiora,
perfectioraque reddi, inter o-
mnes constare arbitramur.

§. II.

Deinde, cum non de argumen-
torum in oratione solum In-
ventione, verum etiam de singu-
lorum in eadem apta, & con-
cina Dispositione atque colloca-
tio-

tione, cura esse debeat Oratori; juxta monitum Platonis, (l) qui Lysianam orationem, propter negligetiam collocationem, reprehendit, & orationem omnem, tanquam animal quoddam, constitui oportere affirmat: maxime utique necessarium videtur esse, saltem infelioris, tardiorisque ingenii hominibus, cognita habere ea, quae a dicendi Magistris, circa hanc rem, tradita sunt.

§. III.

Idem dicendum est de Elocutione, qua Orator maxime excellere, & laudem sibi veluti propriam acquirere debet: quare etiam, non Inventoris, Collocatoris, aut Actoris, sed ^P*rof*^E*st* Gr^Ae, Latine Eloquentis nomen sortitus est (m). Quum igitur nihil magis

(l) in Phœdr. cit. Jun. in Art. Dic. Præc. p. m. 314. (m) Cic. Perf. Or. p. m. 590.

gis necessarium sit Oratori, quam dilucide & perspicue loqui, ut intelligi facile & subito ab omnibus queat; nihil magis congruens, quam ut barbariem fugiat, & tum puritatem, tum Latinitatem sectetur; nihil dignius, quam ornate & copiose ab eo dicatur, ut inter vulgi sermonem, & orationem Oratoris, sit discrimen; nihil denique difficilius, & juxta magis laude dignum, quam videre quid deceat, non in sententiis solum, sed etiam in verbis; in vultu denique, & gestu, & incessu Oratoris; ut apta omnia sint atque consentanea tempori, loco, causae, auditoribus, Oratori quoque ipsi: (m) in harum certe partium aliis plus, aliis minus, conducet Oratori, precepta artis nosse. De quibus nunc institutum sic concludimus sermo-

(m) Id, Or. P. p. m. 361. Conf. C. I. sup.

monem: Licet non facile negaverimus, læpenumero contingere, ut ejusmodi præceptorum Rheticorum ignari, inqve solo ingenii acumine fiduciam ponentes, vel aliquando bene dixerint, vel dicere possint; id tamen pro magis vero venditare haud veremur: qvod aut ipsi se id fecisse nesciant, aut alia occasione æque præclarum præstare nequeant; qvin potius idem ille spicilegius evenire, qvod vir quidam Eloquentia clarus (n), eleganti charactere eorum, qui sic dicendi præcepta negligunt, complectitur; cuius verba huc
 „transcribere non pigebit: Re-
 „spicite ad homines, artis doctri-
 „neque expertes, nullis discipli-
 „nis exultos, nulla præcepto-
 „rum institutione eruditos; solius
 „naturæ benignitati gratiaq; con-
 filos.

(n) Ed. Neuhaus. p. 68. seqq.

„ filos. Qvam milere illi seie,
 „ cum aut dicere, aut scribere
 „ aliqvid volunt, torquent, cru-
 „ ciant, affligunt? Qvam vano
 „ conatu, animi, corporisque fa-
 „ cultates explicant & intendunt?
 „ Qvam ingentes negotiorum,
 „ tanqvam pistrinorum astelli, mo-
 „ las, molesque torquent? Quid
 „ ab ægrorum somniis, vigiliis
 „ ipsorum ac lucubrations di-
 „ stant? Qvi, leto affixi, & dif-
 „ fusa per corpus humorum sen-
 „ tina aggravati, varias sibi mon-
 „ strofarum rerum species & si-
 „ mulacra obversari oculis pu-
 „ tant. Vagantur per loca, sen-
 „ tibus, rupibusque invis; col-
 „ luctantur cum cœnosa aquarum
 „ voragine; digladiantur adver-
 „ sus homines, bestiasque: labo-
 „ rant, sudant, jaætantur; neqve
 „ hilum tamen proficiunt, in me-
 dio

“dio magnarum rerum conatu
“tatiscentes. Ut cunque se res
habet, hoc saltem extra dubita-
tionis aleam possum arbitror: ma-
ximum quidem a Natura subsi-
dium capere Eloquentiam Orato-
ris; ab artis vero praeceps, cum
ratione adhibitis, etiam incre-
mentum. Itemque: per se indi-
gens utrumque, alterum alterius
egere auxilio. Ignorur,

Altera potest opera res, & conjures
amicos. (e)

CAP. III.

§. I.

Cum ea, quae haecenus bre-
viter distervimus, non us-
que quaque ideam Excellentis O-
rato-

(e) Horatius in Ep. ad Pis. Cons. insuper
de util. & necessit. praeceps art. Quint.
lib 2. cap 19 Cic de orat. lib 2. Voss.
de Constit. Rhet cap. 8. Caus. Eleg.
Sacr. & profan, in init.

ratoris absolvant; addenda sunt
cerera, quæ desiderari videntur.
Hoc vero in negotio, elegans
illud non minus, quam verum,
Poëtæ effatum nobis occurrit:
Dicendi recte sapere est, & principium,
& fons (1).

Quibus verbis ita palam confirmat Poëta Princeps, nec Operandi scientiam perfectam esse posse, nec ad efficiendum Oratorem satis valere naturam bonam & cognitionem præceptorum, nisi juxta sufficiens multarum rerum artiumque accedat scientia; ut necessarium non dicamus, multis hanc assertionem, perspicua veritate nixam, stabilire.

S. II.

Nam, si ipsam materiam Orato-
ris consideremus, labore nul-
B lo

(p) Horat. de Art. Poet. p. m. 551.

Io deprehendemus, eam suis quāsi pomeriis & septis non circumscriptam esse; sed res in universum omnes ambitu suo comprehendere. Omni enim de quæstione, quæcunque fuerit proposita, Orator Excellens copiose atque ornate dicere debet: Quomodo autem hoc fiet, nisi de unaquaque etiam quæstione aliquam habeat noritiam? neque enim eleganter & diserte exponere quis illud potest, quod ne quidem noverit. Hinc Cicero: ac mea quidem sententia, nemo poterit esse, omni laude cumulatus Orator, nisi erit omnium rerum magnarum atque artium scientiam consecutus (q). Neque ramen est, ut quis existimet, nos Oratorem nostrum facere velle omniscium. Distinctam enim omnium ab eo cogni-

(q) in proœm. libr. d: Orat.

cognitionem non reqvirimus, sed
universalē tantum notitiam; mo-
do plenius & accuratius noscar
ea, de qvibus crebro ej dicendum
est. Et adplicat ad Oratorem
Vossius, qvod de Architecto
„ scripsit Vitruvius: Non debet,
„ nec potest esse Grammaticus,
„ uti fuerit Aristarchus; sed non
„ ἀγράμματος: nec Musicus, ut
„ Aristoxenus; sed non αὐτος: „
„ nec Pictor, ut Apelles; sed γρα-
„ οιδος non imperitus: nec Pla-
„ stes, quemadmodum Myron,
„ seu Polycletus; sed rationis Pla-
„ sticæ non ignarus: nec denuo
„ Medicus, ut Hippocrates; sed
„ non aniatrologicus: nec in ce-
„ teris doctrinis singulariter ex-
„ cellens; sed in his non imperitus
(r). Et fieri qvidem hoc aliquva ra-
tione ideo maxime potest, qvia
omnes, ut ait Cicero, artes, qvæ

ad humanitatem pertinent, habent quodam commune vinculum, & quasi cognatione quoddam inter se continentur (s). Quocirca multa cura pernoscenda ea, quae in eruditissimum virorum scriptis reperiuntur, usumque ad Oratorium, tantum ex iis transferenda, quantum assumtæ alicui causæ convenire fuerit viuum. Et hoc idem est, quod gravissimus dicendi auctor & Magister innuit, dum ait: Vole prius habeat Orator rem, de qua dicat, dignam auribus eruditis, quam cogitet, quibus verbis quidque dicat, aut evomodo (t). Nec ipse de se affirmare dubitat: Oratorem sese, non tam Rhetorum e Scholis, quam Academiæ spatiis existisse (t).

§. 3.

(s) *Orat. pro Arch. Poëta,*(t) *In Perf. Or. p. m. 368.*(t) *Ibid. p. 351.*

§. III.

Nisi enim Orator summo in id incubbat studio, ut aspersa quadam & distincta multarum rerum varietate atque multiplici eruditione, veluti viatico instructus, ad dicendum accedat; omnia, si vel summo cum artificio in oratione composita fuerint, non Eloqventiae, sed inanis loquacitatis, verborumque profluentiae, pene puerilis, nomine insigniri merentur (u). Insignis prorsus hanc in rem est locus Auctoris de causis corrupt. Eloq. in quo vel uno adducto acqviescere hoc super argumento possumus: Veteres in telligebant opus esse, ut his artibus pectus implerent, in quibus de bonis ac malis, de honesto ac turpi, de justo & in justo disputatur. Hæc enim est Oratori subiecta ad dicendum
ma-

(u) Cic. lib. 1. de Orat. p. m. 156.

„materia. Nam in iudiciis fere
 „de æqvitate; in deliberationi-
 „bus de honestate dicimus; ita
 „ut plerumqve hæc ipsa invi-
 „cem misceantur: de qvibus co-
 „piole, & varie, & ornate, ne-
 „mo dicere potest, nisi qvi co-
 „gnovit naturam humanarum re-
 „rum, & vim virtutum, pra-
 „vitatemque vitiorum, & intelle-
 „ctum eorum, qvæ nec in vir-
 „tutibus, neqve in vitiis nume-
 „runtur (x). Est itaqve, ut Ma-
 „nutijs breviter & nervose loqui-
 „tur: Doctrinam, sine Eloq-
 „uia, laudamus: Eloquentiam si-
 „ne doctrina, recte intelligens
 „nemo duxit (y).

§. IV.

Præclarum eqvidem est, in-
 genio gaudere felici; ar-
 tis

(x) Cit. a Voß. De Nst. ac Conflit. Rhet.

(Y) Præf. in Cic. Peif. Orat.

tis tenere præcepta, utile non minus quam pulcrum; multipli-
ci prædictum esse scientia, lau-
dabile & eximium: manca tamen
hæc partim, partim inutilia quoq;
sunt, nisi ad usum, vel imitando,
vel scribendo, translata & ac-
commodata fuerint. Etenim, ut
in omni percipiendarum artium
studio, exercitatio longe pluri-
mum valet, juxta illud Roëtæ:

Solus & artifices qui facit, usus e-
rat; (2)

Ita ejusdem quoque rationem in-
primis habendam esse, in com-
paranda bene dicendi facultate,
ipse dicendi Princeps apertis hil-
„ ce significat verbis: Nec Medi-
„ ci, inquit, nec Imperatores, nec
„ Oratores, quamvis artis præ-
„ cepta percepérint, qvicquam
„ magna laude dignum, sine uſu
&

(2) Ovid, lib. 2. Amorum.

, & exercitatione conseqvi pos-
 , sunt (a).

§. V.

Ea, qvam loqvimur, exercita-
 tio, & scribendi, & imitan-
 di industriam arqve diligentiam
 comple&titur. Qvod igitur pri-
 mo ad imitationem optimorum
 auctorum pertinet. commoda
 secum illa adfert multa & ma-
 gna; interqve alia docet, qva ra-
 tione Orator omnia ea, qvæ ab
 eruditissimis viris tradita sunt,
 non servili & aperta, sed pru-
 denzi, erudita, tecta&qve imitatio-
 ne faciat sua. Plurimum enim
 coru& studiiqve, illi negotio nisi
 Orator impendat, ut optimorum,
 præstantissimorumqve exempla,
 tum intueatur, tum ad eadem
 suas conformet, exprimatqve O-
 ra.

(a) Cic. off. lib. 1. c. 18.

rationes ; (qvod fit, dum ejus ,
 quem imitandum sibi proposuit ,
 & in scribendo consilium inqui-
 rit ; & in inveniendo acumen no-
 tat ; & argumentorum vim at-
 que pondus considerat ; & in
 collocatione prudentiam obser-
 var ; & in elocutione non verba
 modo singula, aut ornamenta spe-
 ctat , verum etiam eorundem ob
 oculos sibi structuram , compo-
 sitionem, numeros, membra, pe-
 riodes constituit ; & quomodo
 ubique decorum sic observatum,
 perpendit. (b)) nunquam me-
 diocris , multo minus Excellens
 evadet Orator. Et hæc vigilan-
 tia illa est, quam Cicero passim
 in præceptis inculcat Eloqventiæ
 studiosis ; dum monet , ut deli-
 gant primo auctorem, quem imi-

B 5

tene

(b) Jun. Meth. El. p. 125. De observatione
 artificiæ compositionis Cons. Ed.
 Neuh. Gymn. Eloq. XXVII.

tentur; deinde, quem probarunt,
 in eo, quæ maxime excellent,
 ea diligentissime persequantur,
 imitandoque effingant (c). Vide-
 licet, propria edictus tuis expe-
 rientia Excellentissimus Orator,
 (qui, ut scire ait Quintilianus
 (d), dono quodam providentia geni-
 ius fuit, ut in eo totas vices suas E-
 loquentia experiretur) quanta sit ra-
 tionalis imitandi dignitas, utilitas
 que. Constat enim de eo, quod
 non solum in artis dicendi præ-
 ceptis, tantum non omnibus;
 verum etiam plurimis locis Ora-
 tionum suarum, nec non ope-
 rum Philosophicorum, summo-
 rum Virorum, maxime vero Pla-
 tonis, Aristotelis, Demosthenis.
 que exempla imitatus fuerit: no-
 minatisque insignibus viris in
 multis, inventione vero potissi-
 mum

(c) Lib. II. de Orat. p. 211.

(d) Lib. X. cap. 1. Instit.

mum & probandi ratione similis
sit; nec multum quoque dispositionis atque collocationis prudenter differat (e): quod prius ipse met fatetur, dum tres suos de Oratore libros Aristotelico more se confecisse scribit (f). De regulis, in imitatione observandis, legi possunt Melch. Jun. (g) Rud. Agricola (*).

§. VI.

Ut multi simus, in demonstranda illa parte curæ, quæ inscribendi assiduitate & diligentia occupatur, & in EXCELENTI ORATORE, quem quærimus, necessario requiritur, non videtur o-

pus

(e) Jun. Meth. p. 142.

(f) In Epistolis ad Atticum.

(g) Meth. Cap. XIV.

(*) de Invent. l. III. c. 16. & not. ad illud Cap. Alardi Amstelredami.

pus esse: nam, præterquam quod
apud optimum dicendi Magistrum,
quam plurimum scribere, caput totius
facultatis Oratoriæ vocatur, nec
bonus filius optimus dicendi effector &
Magister audit (h); ibidem etiam
depictam habemus viam, qua ad
celerrimam Eloquentiæ arcem in-
verint veteres Romanorum Oratores
Excellentissimi. Nimirum, quomodo, cum scirent,
usum omnia Magistrorum præ-
cepta superare, scribendo sese
varie exercuerint: ita quidem,
ut summorum Oratorum verbi-
bus gravibus, aut Orationibus
perlectis, eam ipsam rem, quam
legissent, verbis aliis, quam ma-
xime possent lectis, verterint,
pronunciaverint. Hoc deinde stu-
dio omisso, tum orationes Græ-
cas explicandas sibi proposuerint,
quo utriusque lingvæ elegantiam
asse-

(h) Lib. I. Orat. p. 174.

asieqverentur; tum omnium bonarum artium scriptores atque doctores, sub assidua eorundem lectione & per volutatione, exercitationis causa, laudandos, interpretandos, corrigendos, vituperandos sibi sumferint, refellendosq; (i). Et hanc assiduam scribendi exercitationem esse affirmatur apud Ciceronem, quæ clamores & admirationes in bonis Oratoribus efficiat (k). Contra vero: neq; ait Fabius, solida atque robusta fuerit unquam Eloqventia, nisi multo silo vires acceperit (l). Et multo luctucentissimus in hanc rem locus est Theonis in præfat. ad Progymnasm.: quemadmodum pi-
 „Eturæ studiosis nihil profuerit,
 „cognovisse Apellis, Protagonis &
 „Antiphili tabulas, nisi & ipsi
 pin-

(i) Lib. de Orat. p. 175. add. Ed. Neuh.
 p. 388. (k) Ibid. p. 174.

(l) Lib. X, Cap. 1.

„ pingere tentarint ; ita & Elo-
 „ qventia operam daturis , ne-
 „ que copia lensuum , neque pu-
 „ ritas sermonis , neque compo-
 „ sitionis concinnitas , neque au-
 „ divisie præclara , nihil denique
 „ bonorum omnium , quæ Rhe-
 „ torica complectitur , utile esse
 „ poterit , nisi quisque & ipse
 „ quotidie scribendo se exer-
 „ ceat .

CAP. IV.

§. I.

DElineavimus hactenus , non
 ut debuimus , sed quantum
 nostra valuit infirmitas , ORA-
 TOREM EXCELLENTEM , cum præ-
 cipuis suis qualitatibus . Subjun-
 genda jam nobis est insignis illa
 QVÆSTIO : An Orator nemo esse possit ,
 nisi bonus vir ? De hac ipsa re ,
 non

non levem, summos inter dicendi Magistros, disputationem, non minus antiquissima abhinc, quam recentiori ætate, agitata fuisse constat: idque omne, ex variis & diversis, quæ passim reperiuntur, Oratoris definitionibus. Alii, ipsam artem secernentes ab omni moralitate civili, asseverare non dubitarunt, malos viros, posse Oratores & esse, & dici; si modo iis omnibus optime instructi sint, quæ hactenus in Oratore quæsivimus: alii nomen hoc, ipsamq; etiam artem, bonis tantum tribui voluerunt: ita Græcorum Æschines, & Romanorum Cato, ut accepimus, eum definiunt: quod sit vir bonus, dicendi peritus. Quam definitionem, tanquam veram & optimam, multis defendit Quintilianus (m). Eodem etiam tenere

(m) Institut. Orat. Lib. 12, cap. 1.

dere videtur Plinii junioris monitum, alioquin optimum: Trade, inquit, eum Praeceptor, a quo mores primum, mox Eloquentiam hauriat, quae male sine moribus discitur (n).

§. II.

Sed, si quis accuratius ipsam rem examinare velit, non poterit non ab hac sententia recedere, & priorem illam, quam etiam Excellentissimus Vossius tuetur, ut probabiliorem, & veritati magis consentaneam, ambabus, quod dicitur, manibus amplecti. Nam, si in ipsam modo artis Oratoricis naturam inspexerimus, haud difficulter assertio-
nis hujus veritas subito patebit: quippe oratoria est facultas; facul-
tatum autem eam esse indolem no-
vimus acque rationem, ut quam-
quam

(n) Lib. III. Epist. 3,

quam haud semper probos, si ad
vitæ gubernationem attendas, cul-
tores nanciscantur; eos nihil o-
minus ita instruant, ut nihil de-
sit eorum, quæ ad easdem fa-
cultates plenissime exercendas fa-
cere videantur. Ita, qvemadmo-
dum Dialectice in utramque instruit
partem, ut eadem quis thesin, &
oppugnare, & propugnare queat;
& vero, eadem oppugnandi & pro-
pugnandi facultate praeditus, est
& vocatur Dialecticus, sive per-
peram ille, sive recte, aut oppu-
gnet, aut defendat: pari pro-
fus modo Oratoria, quæ utrum-
que, cum laudare, tum vituperas-
re, cum svadere, tum dissvidere,
cum accusare, tum defendere do-
cet; indifferens est ad usum ab-
usumve sui, nec evertitur ejus
natura, utrumcunqve eligat is,
qui illa facultate pollet. Poterit

C

igi-

igitur is ipse (h. e. Orator) u-nam eandemq; rem svadere & dis-svadere, laudare & vituperare, acculare & defendere; utpote qvi nomen id Oratoris obtinet, non a recto, aut pravo facultatis ulo; verum ab ea, qva instructus est, dicendi facultate. Namque enim, & Oratoria , & reliqui habitus dianoëtici ita sunt comparati, ut non dependeant a moralitate sub-jeeti, cui inhæreant ; sed ut sal-va sui natura separari queant a virtute morali.

§. III.

Tantum vero abest, ut ejusmo-di Oratorem culpa liberare an-nitamus, ut potius, cum omni-bus justis rerum aestimatoribus, tum in aliis sapientiæ cultoribus, tum fere in primis in Oratore, oindem requiramus virtutem at-que

que pietatem ; & juxta asseveremus cum Fabio : nihil publicis, privatisque rebus perniciosius eloquentia esse. si malitiam instruxerit (o), atque Oratorem gravissime peccare, nisi ea, quae decet, probitate & innocentia, utatur sermocinandi facultate ; quippe qui tenetur rationes aliquando reddere, non modo factorum, sed & dictorum, Deo, τῷ ἀπεσταπόλησι κείνοις (p).

§. IV.

Argumenta, quae in contrarium communiter adduci solent, ranti non sunt, ut in illis diluendis, multum operæ, laborisque ponamus. Præcipuum, ni fallor est, quod desumant ex fine ultimo Oratoris ; qui, juxta plurimum consensum, si fuerit persuasio, ne.

(o) Institut. I. 12. cap. 1.

(p) Matth. 12: 36. 1 Pet. 1: 17.

nec ssarium esse dicunt, ut de pro-
bitate ipsiusmet inhæreat opinio
animis Auditorum, si modo fi-
nem hunc suum aſeqvi velit.
Affirmant porro: licet interdum
maius vir vera dicat, tamen si-
ne fide audiri, adeoque nec E-
loquentiam posse vim suam ex-
ferere, nec eum, qui non sit
vir bonus, recte Oratorem dici.
Qvod prius Menander brevibus
complectitur, quando dicit:

Persuadent mores dicentis, non oratio (q).

Verum non est, ut hocce argumentum pulverem nobis ob oculos spargat. Notum enim est, artes, quæ liberales dici solent, in duplice esse differentia: non nullæ habent finem ὄρισμένην, quo excedere nullatenus possunt, e. g.

Gram-

(q) Cit. Voss. in I. de Nat: & Const:
Rhet:

Grammatica, Musica &c. Aliæ sunt
soxasimai: Conjecturales, qua-
rum finis neutiquam est in ma-
nu artificum; sed manent tamen
artifices, qui iis sunt instructi, li-
cer finem suum, quem intendant,
non semper conseqvantur; quæ
quidem artes proprie facultatum
nomine venire solent: artem ve-
ro Oratoriam inter has posteri-
ores numerandam esse, in ante-
cedentibus verbo indicavimus.
Jam itaque, ex his præmissis,
haud difficulter hæc enatetur
conclusio: Oratoris nomen, non
tanrum ei, qui semper & ubique
persuadet, competere; sed & il-
lum recte hunc titulum rueri,
qui per omnia **Excellens** est di-
cendi Artifex, licet fieri possit,
ut non persuadeat. Hoc ipsum
Aristoteles quoque confirmat: Ne-
que Rhetor, inquit, modis omnibus
per-

perivadere solet, nec Medicus sanare; sed, si nihil eorum, quæ adhiberi possunt, omiserit, ecclæ artem suam illum scire dicemus (q). Deinde, si quis eo solum respectu dicere ur Orator, quod persuadeat; sequetur, vel omnes bonos viros, & iuxta summos dicendi Artifices, non esse Oratores, cum saepiuscule fine isto excidant; vel quemlibet dilectionis, honorificum huncce titulum sibi jure meritoque vindicare posse, quippe cui nonnunquam contingere possit, ut persuadeat; quod absurdum esse quis non videt?

§. V.

Non eqvidem negamus, bonitatem morum penes Oratorem plurimum facere, ut fidem ipsi habeant Auditores, & sibi persuaderi sinant, ita lese rem habere, ac Orga-

rator dixerit; interea tamen, id non impedit, quo minus etiam vir malus finem istum obtinere possit: nam poterit simulare & dissimulare probitatem, & sufficit virtutis opinio, quam non modo habet, qui virtutem habet, sed etiam qui habere videtur (r). Ipsa insuper exempla hoc probant eorum, quos Excellentes fuisse in arte Oratoria, annales referunt, animo autem & moribus nequissimos. Referri potissimum inter hos solent, Critias, & Alcibiades, fratres Gracchi, Caius Carbo, aliquique longe plurimi. Neque fortassis aut Demosthenes, aut Cicero ipse, rigidioris effugere poterit vitæ censoris pejorem noram, quos tamen Excellentissimos fuisse Oratores, nemo est, qui negat.

§. VI.

Ad instantiam quod attiner, quae largiri volunt, disertos solum pos-

(r) Voss, I. de Nat. & const. Rhet. p. 17.

posse malos viros esse, non autem Oratores; facili negotio & ad eam responderi poterit, si modo vocem Oratoris ab omni ambiguitate liberemus. Nam in ipso statim hujus Dissertationis limine iudicavimus, vocabulum istud esse πολύσημον: sumitur enim modo pro Legate, modo pro Deprecatore sive Advocate, modo pro δημαρχῷ, scilicet Viro in Rep. veritate, qui dicendo trahit populam; quas significaciones, tanquam adventitias, merito a nobis removemus. Neque in ea usurpamus significationem, quando Orator idem notat atque Rhetor, seu qui artis dicendi pracepta tradit. Verum in propria nos significatione, vocabulum ORATORIS sumimus, qua disserendum designavit Elocutorem, ab eo quod antiquitus ORARE fuit, vel DICERE, vel AGERE: unde illa resultat, quam in ipso hujus, jam finiendae Dissertatione, initio dedimus, definitio EXCELENTIS
ORATORIIS.

Tantum,

S. D. G.

ΕΥΣΩ(Ο)ΣΙΑΣ